

Exkurze do lomů a pískoven v rámci soutěže Quarry Life Award 2016

Dřív než opadá všechno listí a veškerou biodiverzitu obalí sníh, máte možnost zúčastnit se exkurzí do soutěžních lomů a štěrkoven. S vedoucími lomu a biologem se seznámíte s probíhající těžbou, plány rekultivace i zajímavými biotopy.

Přijďte nakouknout do zákulisí těžeben, seznámit s jejich prostředím a načerpat inspiraci pro Vaše projekty.

Brány lomů a štěrkoven se vám otevrou 19.10. v Opatovicích, 20.10. v Kosově u Jihlavy, 21.10. v Bytči na Slovensku, 22.10. v Hulínské štěrkovně a 23.10 v Mokrém u Brna, a to v dopoledních hodinách. Konkrétní hodinu vám upřesníme na vaši mailovou adresu spolu s případnými pokyny.

Na exkurze je nutné se přihlásit do pátku 16.10.2015 na adrese: quarrylifeaward.cz@heidelbergcement.com

Lomy a štěrkovny nejsou pro veřejnost otevřené jindy než během exkurzí.

Opatovice 19.10.2015

Přijďte se seznámit s technologií těžby, plánem rekultivace i zajímavými biotopy v okolí lomu. Nechte se inspirovat k tvorbě projektů na podporu biodiverzity či zvyšování povědomí veřejnosti o výjimečném prostředí a zákoutích kamenolomu.

Pro účastníky exkurze:

Sraz: 19.10.2015 v 9:30 u provozní budovy Českomoravského štěrku a.s., Vyškov - Opatovice (Kamenolom Opatovice) GPS 49.305810, 16.947972

S sebou: pevnou obuv, terénní oblečení.

Předpokládaná délka cca 2 hodiny.

Popis lokality:

Kamenolom Opatovice leží v okrese Vyškov, asi 4 km severozápadně od Vyškova, na úbočí Dražanské vrchoviny. Pod provozovnu Opatovice spadají 2 lomy – tzv. zadní lom (DP Opatovice I), v kterém probíhá těžba, a přední lom (DP Opatovice u Vyškova), v kterém jsou pouze skladovány výrobky. Zadní lom je v současnosti čtyř-etážový a povolena je i 5. těžební etáž. Těženou surovinu tvoří komplex drob s četnými vložkami břidlic a slepenců.

Po ukončení těžby v zadním lomu se počítá s vytvořením vodní plochy, ponecháním části lomů sukcesí, případně rekreačním využitím lomu. Při vhodně provedené rekultivaci má lom potenciál mít vysokou přírodní hodnotu, přestože zde budou jiná společenstva než před těžbou.

Kamenolom neleží v žádném chráněném území, v blízkosti se nevyskytují ani žádná maloplošná zvláště chráněná území. Nejbližší leží evropsky významná lokalita Dědice – kostel, v obci Dědice, kde předmětem ochrany je letní kolonie netopýra velkého v půdních prostorách kostela. V okolí lomu se však nachází řada prvků ÚSES.

Popis prostředí, flóry a fauny:

Zadní lom leží v údolí potoka Malá Haná, pod vodní nádrží Opatovice. V okolí lomu se nachází celá řada biotopů – od olšin při potoce, lesních porostů ve svahu (jehličnatých monokultur, ale také doubrav a habřin) až po travní porosty s remízky při horní, jižní hraně lomu. Vzhledem k probíhající těžbě tvoří v současnosti většinu lomu skalní plochy bez vegetace. Na plochých etážích se vytváří, dočasné vodní plochy, vyhledávané obojživelníky či dokonce bahňáky (např. kulík říční). Při hraně lomu a na starších

lomových stěnách se uchycuje nálet dřevin. Kolem cest a okrajů lomu se vyvíjí převážně ruderalní vegetace, se zastoupením lučních a teplomilných druhů. Pravděpodobné je (již v průběhu těžby) šíření druhů z okolních, zejména travnatých a křovinných, biotopů do lomu. Dá se očekávat, že se lom stane – podobně jako netěžený přední lom - útočištěm i pro řadu teplomilných druhů rostlin a hmyzu (např. sarančí), stejně jako druhů otevřených stanovišť. Naopak určitou hrozbou může být výskyt invazních akátů při horní hraně lomu, které by se mohly dále šířit v lomu ponechaném čistě spontánní sukcesí.

Kosov 20.10.2015

Informace o exkurzi budou ještě upřesněny během tohoto týdne.

Popis lokality:

Kamenolom Kosov leží v okrese Jihlava, cca 3,5 km východně od města Jihlava a přibližně 1 km východně od obce Kosov. Nachází se na pravém břehu řeky Jihlavy, nad železniční tratí Jihlava – Okříšky. Kamenolom je v současné době netěžený, těžba zde byla přerušena v r. 1999. Hlavní horninou ložiska je syenit. Lom byl zčásti rekultivován, na většině dnes probíhá přirozená sukcese.

Kamenolom neleží v žádné chráněné oblasti, ani v blízkosti se nenacházejí žádná chráněná území.

Popis prostředí, flóry a fauny:

amenolom Kosov leží v údolí řeky Jihlavy. Svahy údolí v okolí lomu pokrývají lesní porosty, tvořené jehličnatými hospodářskými lesy i zachovalejšími porosty přirozeného charakteru (suťová lesy). Na horní hranu lomu nad údolím navazují na zemědělské plochy – pole a louky.

Vlastní plocha zarůstající lomu je tvořena mozaikou stanovišť- od holých skalních stěn po zapojené porosty pionýrských dřevin. Skalní stěny jsou částečně zerodované a postupně zarůstají náletem dřevin (hl. břízy). Pionýrské dřeviny se také hojně uchytily kolem bývalých cest a při okraji lomu, na některých místech tvoří dnes zapojené lesní porosty. Na dně lomu se vytvořila mělká vodní plocha, která postupně zarůstá rákosinou a slouží jako biotop obojživelníků a dalších druhů. Sušší, ploché části lomu pokrývá řídký, poloruderalní trávník. Dá se předpokládat, že díky této pestré mozaice biotopů hostí lom řadu druhů rostlin a živočichů, zejména pak hmyzu a ptáků, a že vhodnými zásahy by bylo možné tuto druhovou pestrost ještě zvýšit. Lom má rovněž díky blízkosti k městu Jihlava značný potenciál jako naučná lokalita.

Bytča, Slovensko 21.10.2015

V rámci příprav na exkurzi jsme s vedoucím štěrkovny prošli všechna zákoutí dobývacího prostoru a vytipovali nejzajímavější místa, na která vás vezmeme. Můžete se těšit také na diskuzi nad mapou či panorama Suľovských skal.

Pro účastníky exkurze:

Sraz: 21.10.2015 v 9:30 u vrátnice Českomoravského šterku a.s., Premier (Štěrkopískovna Bytča) GPS 49.204271, 18.545149

S sebou: pevnou obuv, terénní oblečení

Předpokládaná délka cca 2 hodiny.

Popis lokality:

Štěrkovna Bytča leží v okrese Bytča, mezi řekou Váh a obcí Predmier, cca 1,5 km jihozápadně od města Bytča. Místní štěrkopísky jsou říční sedimenty, které zde uložila řeka Váh během kvartéru.

Rozsáhlejší těžba štěrkopísků probíhá v této lokalitě už od 50. let minulého století. Těžba je prováděna ve dvou etážích – nad a pod hladinou spodní vody. Návrh rekultivace zohledňuje krajinný ráz okolí, včetně pohledových horizontů, a budoucí využití obcí Predmier. Po těžbě by mělo vzniknout několik vodních ploch s přírodně tvarovanými břehy. Část z nich by měla sloužit sportu a rekreaci, část jako klidové zóny pro přírodu, navazující na okolní přírodní biotopy. Ve štěrkovně již proběhla 1. etapa rekultivace.

Štěrkovna neleží v žádném chráněném území. Nedaleko leží CHKO Strážovské vrchy, zařazené též do soustavy NATURA 2000 jako ptačí oblast i evropsky významná lokalita. V okolí štěrkovny se nachází řada prvků ÚSES, vázaných zejména na vodní biotopy.

Popis prostředí, flóry a fauny:

Většinu okolí pískovny tvoří druhově chudé, polní monokultury. Nejbližším přírodně hodnotným územím je řeka Váh s přilehlou pobřežní vegetací a bývalá štěrkovna ležící severovýchodním směrem.

Převážnou část území štěrkovny zaujímají vodní plochy. Výška hladiny v jezerech je ovlivňována kolísáním hladiny v korytě Váhu a dešťovými srážkami. Druhové složení okolí se odráží i v druhovém složení štěrkovny. Na březích se vyskytuje hlavně ruderalní a synantropní vegetace, místy se objevují i některé běžné luční druhy. Na vlhkých místech a v okolí vodní hladiny se vyvíjí litorální vegetace. Ojedinele se vyskytují první náletové dřeviny (zejména vrby). Také ve vodě se objevují první vodní rostliny. Na několika místech se však uchytily i druhy nepůvodní a invazní (zlatobýl, turanka, hvězdnice atd.). Přesto štěrkovna představuje biotopové zpestření v okolní kulturní krajině a v delším časovém horizontu se dá, vzhledem k blízkosti ekosystému Váhu, předpokládat migrace zajímavých druhů rostlin a živočichů. Ve štěrkovně např. bylo zaznamenáno nepravidelné hnízdění vzácné břehule říční.

Hulín 22.10.2015

Informace o exkurzi budou ještě upřesněny během tohoto týdne.

Popis lokality:

Štěrkovna Hulín leží v okrese Kroměříž, cca 0,7 km jižně od města Hulín a 2 km východně od Kroměříže. Zdejší štěrkopísky zde uložila řeka Morava během kvartéru. Ložisko je průmyslově využíváno od konce sedmdesátých let minulého století. Těžba je prováděna pod hladinou spodní vody (tzv. mokrá těžba), čímž postupně vzniká jedno velké jezero. V současném plánu rekultivace je plánováno na části území obnova zpět na zemědělskou půdu, na větší části plochy vznikne jezero. Část území jižně od stávajícího jezera již byla rekultivována a to zpět na zemědělskou půdu.

Štěrkovna neleží v žádném chráněném území; v blízkosti se však nachází dvě evropsky významné lokality (EVL Skalky a EVL Stonáč) a přírodní park Záhlinické rybníky.

Popis prostředí, flóry a fauny:

Štěrkovna Hulín leží v Hornomoravském úvalu, v blízkosti Moravy – v území využívané člověkem už od doby kamenné, o čemž svědčí i četné archeologické nálezy. Z jižní strany navazuje štěrkovna na zachovalou přírodní oblast kolem řeky Moravy, tvořenou lužními lesy a nivními loukami. Biologicky cenné jsou také antropogenně vzniklé plochy v blízkosti štěrkovny (rybníky, vytěžené plochy v lokalitě Skalky). Na severu hraničí štěrkovna s intenzivně obhospodařovanou zemědělskou krajinou, tvořenou poli a sítí zregulovaných vodních toků a odvodňovacích kanálů.

Převážnou část území štěrkovny zaujímá vodní plocha jezera. Protože leží v PHO II. stupně vodního zdroje Hulín a zároveň v chráněné oblasti podzemní akumulace vod kvartéru řeky Moravy, nepředpokládá se zde větší rekreační nebo rybochovné využití jezera.

Zajímavými biotopy ve štěrkovně jsou stará uložiska výpěrků (jemných jílových částic), dnes zčásti pokrytá rákosinou, na kterou je vázána řada vážek, obojživelníků i ptáků. Jako zajímavý biotop se pro některý hmyz, obojživelníky, ptáky a savce jeví písčité plochy při břehu s řídkou pionýrskou vegetací. Pro obojživelníky mají význam i malé vodní plošky v okolí jezera (např. dočasné louže na polní cestě). Na samotné těžební jezero je vázána řada druhů vodního ptactva (včetně bahňáků), ryb, ale zabydlel se tu např. i bobr evropský.

Pro podporu hnízdění silně ohrožených rybáků obecných byly na jezero umístěny umělé plovoucí ostrůvky.

Plocha rekultivovaná na zemědělskou půdu jižně od pískovny je tvořena druhově chudými či ruderalními trávníky, na podmáčených místech se pak spontánně vytváří drobné mokřady (např. rákosiny, vrbiny).

Severně od jezera byla v r. 2014, kvůli rozšiřující se těžbě, provedena přeložka Němčického potoka. Do budoucna bude zajímavé sledovat zarůstání a postupné oživení tohoto úseku potoka.

Při průzkumu prováděném v r. 2008 bylo na štěrkovně a v její blízkosti zaznamenáno: 9 druhů obojživelníků, 2 druhy plazů, 15 druhů ryb, 113 druhů ptáků, 16 druhů savců a také 18 druhů vážek.

Pro podporu hnízdění silně ohrožených rybáků obecných (*Sterna hirundo*) byly na jezero umístěny umělé plovoucí ostrůvky.

Mokrá – východní část Břidla 23.10.2015

Informace o exkurzi budou ještě upřesněny během tohoto týdne.

Popis lokality:

Vybraná oblast je součástí území ložiska Mokrá. Ložisko tvoří výrazný hřeben protažený ve směru východ – západ. Severozápadní a severní část ložiska přiléhá k CHKO Moravský kras. Ložisko Mokrá je v zájmové oblasti tvořeno karbonátovými horninami. Tato oblast se nachází v oblasti biologického koridoru mezi západním a středním lomem, který bude z části odtěžen. Nadložní vrstvy jsou petrograficky tvořeny neogenními sedimenty, především jíly a písky, se svrchní vrstvou lesních půd. Tyto vrstvy budou v oblasti plánované těžby odtěženy, přičemž kulturní svrchní vrstva bude deponována odděleně pro budoucí rekultivační použití. Zbylá lesní část bude zachována pro budoucí podporu sukcesního zarůstání v odtěžených místech.

Vytěžená místa jsou v souladu s generelem sanací a rekultivací revitalizována. Vzhledem k charakteru dané části ložiska se v místech skalních odkryvů doporučuje realizace usměrněné sukcese. U míst navazujících na lesní porost se doporučuje opětovné vybudování lesního porostu, a u hornin majících izolační vlastnosti je možno vytvářet jezírka a mokřady.

Na plochách nedotčených těžbou, jsou zastoupeny převážně půdní typy oligotrofních hnědých půd středně kyselých a mělké hnědé půdy, na úpatí svahů a na vápencích přecházejí hnědé půdy k rendzinám. Původním druhem jsou půdy převážně lehké a mělké hlinitopísčité a hlinité, suché a mírně vlhké, při patě svahu jílovitohlinité. Půdy na vápencích jsou těžšího charakteru s hojným obsahem vápencového štěrku, mělké a chudé na vodu, minerálně velmi bohaté.

Na území zasažené těžbou je situace odlišná. Z původních půd z oblasti těžby v podstatě žádné původní neuzstanou. Záleží na způsobu následné rekultivace, jakým způsobem a zdali dojde k obnově původního krytu. Nepředpokládá se ovšem, že by byla možná obnova komplexního půdního krytu. Zůstává otázkou, jestli a za jakých podmínek je vhodné navázat zeminu na plochy uměle z deponií a vytvářet vrstvu antropogenních půd.

Určení potenciálně přirozené vegetace ve vázaném lesním pilíři:

Zájmová oblast lesního porostu leží částečně v kategorii subacidofilní střeoevropské teplomilné doubravy a částečně v kategorii dubohabřin a lipových dobrav. Oblast je ovšem ve skutečnosti lesem smíšeným s výskytem smrkových a borovicových kultur.